

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور - کتابخانه مرکزی
بخش نشریات

L	شماره ثبت
۷۸	شماره درگاه
۸۴۲۲۴	شماره ریزه

دانشگاه پیام نور (مرکز تهران)

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه :

(برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته برنامه ریزی درسی)

عنوان پایان نامه :

بررسی تاثیر برنامه ریزی تحصیلی بر پیشرفت درسی

دانش آموزان دختر دبیرستانی منطقه ۳ آموزش و پرورش تهران

اطلاعات درج شده در این سند
توسط سیستم خودکار

تحقیق و نگارش :

میترا دانشمند

استاد راهنما :

دکتر بهمن زندی

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۹

استاد مشاور :

دکتر محمدرضا حمیدی زاده

مرداد ماه ۱۳۸۳

۱۵۱۲۱۴

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان :

بررسی اثر برنامه ریزی تحصیلی بر پیشرفت درسی دانش
آموزان دختر دبیرستانهای منطقه ۳ آموزش و پرورش شهر
تهران

تاریخ دفاع : ۸۳/۷/۲۹   نمره : ۲۰   درجه ارزشیابی: عالی

اعضای هیات داوران :

نام و نام خانوادگی   هیات داوران   مرتبه علمی   امضا

آقای دکتر زندی

استاد راهنما

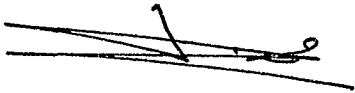
استادیار

آقای دکتر حمیدی زاده

استاد مشاور

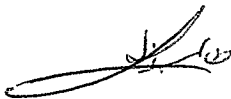
دانشیار

آقای دکتر طالب زاده

استاد داور

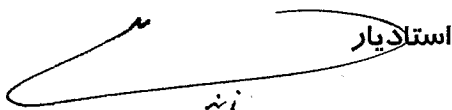
استادیار

آقای دکتر زندی

نماینده محترم گروه

استادیار

تشکر و قدردانی

اینجانب بر خود لازم می دانم مراتب تشکر و سپاسگزاری عمیق خود را از زحمات استاد بزرگوار جناب آقای دکتر بهمن زندی به خاطر راهنمایی و هدایت پایان نامه حاضر و کسب فیض فراوان از کلاسهای پربار درسی ایشان در طی دوره کارشناسی ارشد ابراز دارم .

هم چنین از مساعدتها و مشاورت ارزشمند جناب آقای دکتر محمد رضا حمیدی زاده که در طول اجرای این فعالیت فرصت های ذی قیمتی را صرف اصلاح و ارتقای کیفی پایان نامه نموده اند. سپاسگزاری می نمایم.

تشکر و قدردانی اینجانب هم چنین از تمامی اساتید ارجمندی است که در طی دوره کارشناسی ارشد از تعالیم آنها بهره برده ایم و پایان نامه حاضر حاصل زحمات آنان است .

لازم است از مساعدت های جناب آقای طارمی که در تهیه و تنظیم نتایج آماری داده های پایان نامه مرا یاری نموده اند نیز قدردانی نمایم .

مسئولیت تایپ و حروف چینی پایان نامه حاضر با سرکار خانم ها اشتری و بیرمی بوده است که بدین وسیله از زحمات آنان نیز تشکر می نمایم .

فهرست مطالب

چکیده :

۱	فصل اول : کلیات موضوع تحقیق .....
۲	۱-۱ مقدمه .....
۲	۲-۱ بیان مسئله .....
۴	۳-۱ تشریح ابعاد موضوع .....
۸	۴-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق .....
۹	۵-۱ اهداف تحقیق .....
۱۰	۶-۱ سؤالات پژوهش .....
۱۱	۷-۱ فرضیات تحقیق .....
۱۲	۸-۱ تعریف متغیرها و واژه های اساسی .....
۱۲	الف - متغیر مستقل .....
۱۴	ب - متغیرهای وابسته .....
۱۴	ج - متغیرهای کنترل .....
۱۵	چ - تعاریف عملیاتی متغیرها .....
۱۵	۹-۱ پیشینه تحقیق در ایران .....
۱۶	فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق .....
۱۷	۱-۲ مقدمه .....
۱۷	۲-۲ نظریه های یادگیری .....
۲۰	۳-۲ نظریات رفتاری یادگیری .....
۲۰	۱-۳-۲ شرطی سازی کلاسیک .....
۲۰	۲-۳-۲ شرطی سازی کنشگر .....
۲۱	۴-۲ نظریات شناختی یادگیری .....

۲۳.....	۱-۴-۲ نظریه یادگیری گشتالت
۲۴.....	۲-۴-۲ نظریه یادگیری معنا دار
۲۵.....	۳-۴-۲ نظریه خبرپردازی یادگیری
۳۰.....	۵-۲ شیوه های مطالعه
۳۸.....	۱-۵-۲ برنامه مطالعه
۴۴.....	۲-۵-۲ مطالعه فعال
۵۴.....	۳-۵-۲ روش SQ4R
۵۷.....	۴-۵-۲ روش مشارکتی
۵۷.....	۶-۲ خلاصه مطالب فصل دوم
۵۹.....	فصل سوم : روش تحقیق
۶۰.....	۱-۳ مقدمه
۶۰.....	۲-۳ نوع تحقیق
۶۱.....	۳-۳ جامعه مورد مطالعه
۶۳.....	۴-۳ نمونه تحقیق (آزمودنیها)
۶۵.....	۵-۳ ابزار گردآوری اطلاعات
۶۵.....	۱-۵-۳ پرسشنامه
۶۹.....	۲-۵-۳ آزمون پیشرفت تحصیلی
۷۰.....	۶-۳ منابع گردآوری داده ها
۷۱.....	۷-۳ روش گردآوری داده ها
۷۲.....	۸-۳ روایی و پایایی ابزار تحقیق
۷۲.....	۹-۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات
۷۳.....	۱-۹-۳ آزمون من ویتنی
۷۵.....	۲-۹-۳ آزمون ویلکگسن
۷۶.....	۳-۹-۳ آزمون همبستگی اسپیرمن
۷۶.....	۴-۹-۳ آزمون Kruskal - Wallis

۷۷.....	۳-۹-۵ آزمون T
۷۷.....	۳-۹-۶ آزمون لونز
۷۹.....	فصل چهارم : یافته های پژوهش
۸۰.....	مقدمه
۸۰.....	۴-۱ تحلیل داده های جمعیت شناختی
۸۰.....	۴-۱-۱ توصیف داده ها
۸۴.....	۴-۱-۲ آزمون ها
۸۳.....	۴-۲ تحلیل داده های اختصاصی (متغیرهای اصلی)
۸۷.....	۴-۲-۱ توصیف داده ها :
۸۷.....	الف - بررسی نظرات افراد نمونه در رابطه با گویه های پرسشنامه
۱۰۵.....	ب - بررسی وضعیت فعال یا غیر فعال بودن مهارت های پنجگانه به صورت طبیعی
۱۰۶.....	۴-۲-۲ توصیف مهارت های پنجگانه به وسیله جداول فراوانی
۱۰۶.....	۱- توصیف مهارت های تکرار پرور
۱۰۷.....	۲- توصیف مهارت های بسط و گسترش معنایی
۱۰۸.....	۳- توصیف مهارت سازماندهی
۱۰۹.....	۴- توصیف مهارت های برنامه ریزی
۱۱۰.....	۵- توصیف مهارت های کنترل و نظارت
۱۱۱.....	۴-۲-۳ آزمون فرضیات
۱۱۱.....	الف - آزمون ناپارامتری Mann Whitney
۱۱۳.....	ب - آزمون ناپارامتری کروسکال و الیس
۱۱۵.....	ج - آزمون تاثیر روشهای یادگیری فعال و مدیریت بر پیشرفت دانش آموزان

۱۲۹.....	خلاصه مطالب فصل چهارم .....
۱۳۰.....	فصل پنجم : تحلیل یافته ها و نتیجه گیری .....
۱۳۱.....	۱-۵ مقدمه .....
۱۳۲.....	۲-۵ تحلیل یافته ها .....
۱۳۲.....	۱-۲-۵ تحلیل یافته های زمینه ای .....
۱۳۳.....	۲-۲-۵ تحلیل یافته های اختصاص .....
۱۳۸.....	۳-۵ محدودیتهای تحقیق .....
۱۳۹.....	۴-۵ پیشنهادها .....
۱۳۹.....	۱-۴-۵ پیشنهادهای برخاسته از نتیجه تحقیق .....
۱۴۰.....	۲-۴-۵ پیشنهادهای مربوط به فعالیتهای پژوهشی .....
۱۴۲.....	منابع و مأخذ .....

پیوست ها :

I پیوست ۱ - پرسشنامه

II پیوست ۲ - مهارتهای یادگیری و مدیریت بر زمان

III پیوست ۳ - محاسبات ماشینی یافته ها و آزمون فرضیات :

پیوست ۴ - محاسبات ماشینی - جداول

پیوست ۵ - محاسبات ماشینی - جداول

پیوست ۶ - محاسبات ماشینی - جداول

پیوست ۷ - محاسبات ماشینی - جداول

چکیده انگلیسی

صفحه عنوان انگلیسی

فهرست جداول

فصل سوم :

- جدول ۱-۳ توزیع دانش آموزان دختر نظام قدیم و جدید مدارس دولتی (به جز دوره های بزرگسالان) منطقه ۳ آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ ..... ۶۲
- جدول ۲-۳ توزیع آموزشگاهها و کلاس های درس کل دانش آموزان شهر تهران در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ ..... ۶۳
- جدول شماره ۳-۳ ارتباط بین فرضیه تحقیق و سوالات پژوهش با گویه های پرسشنامه ۶۶
- جدول شماره ۳-۴ راهبردهای شناخت ۶۸
- جدول شماره ۳-۵ راهبردهای فراشناخت ۶۹

فصل چهارم :

- جدول ۱-۴ توزیع فراوانی تعداد برادر و خواهر افراد نمونه ۸۱
- جدول ۲-۴ توزیع میزان تحصیلات پدر دانش آموزان نمونه ۸۱
- جدول ۳-۴ توزیع میزان تحصیلات مادر دانش آموزان نمونه ۸۲
- جدول ۴-۴ توزیع مردود شدن دانش آموزان در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ ..... ۸۲
- جدول ۵-۴ توزیع استفاده از کلاس یا معلم خصوصی در درس زیست شناسی در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ ..... ۸۳
- جدول ۶-۴ توزیع تعداد دفعات استفاده از اوقات فراغت در ماه (سینما ، پارک ، مهمانی ، خرید .....) ۸۳
- جدول شماره ۴-۷ ضرایب همبستگی ها اسپیرمن متغیرهای زمینه ای و آزمون های مربوط ۸۵
- جدول شماره ۴-۸ آزمون تفاوت بین ویژگیهای فردی آزمودنیهای گروه آزمایشی و گروه گواه ۸۶
- جدول شماره ۴-۹ طبقه بندی گویه های پرسشنامه برای سنجش مهارت تکرار و مرور ۸۸
- جدول ۴-۱۰ ، توزیع نظرات در مورد مرور یادداشت های درس قبلی در کل دانش آموزان ۸۸
- جدول ۴-۱۱ ، توزیع نظرات درباره مرور کلی قبل از ورود به کلاس بر روی درس جدید در کل دانش آموزان ۸۹
- جدول ۴-۱۲ ، توزیع نظرات درباره خلاصه نویسی در حاشیه بالا و پائین کتاب در کل دانش آموزان ۸۹
- جدول شماره ۴-۱۳ طبقه بندی گویه های پرسشنامه برای سنجش مهارت بسط و گسترش معنایی ۹۰
- جدول ۴-۱۴ ، توزیع نظرات در مورد دقت به معنای کلمات در هنگام خواندن مطلب درسی ۹۱

- جدول شماره ۴-۱۵ ، توزیع نظرات ، در مورد خواندن کلمه به کلمه هنگام مطالعه
- ۹۱ ..... مطالب درسی
- جدول ۴-۱۶ ، توزیع نظرات درباره خواندن عبارت به عبارت مطلب در هنگام مطالعه درسی..... ۹۲
- جدول ۴-۱۷ توزیع نظرات آمادگی کامل جسمی و ذهنی در هنگام درس خواندن ۹۲
- جدول ۴-۱۸ ، توزیع نظرات درباره یادداشت برداری از گفته های معلم در کلاس ۹۳
- جدول ۴-۱۹ توزیع نظرات در مورد انجام تمام و کمال تکالیف درسی در منزل ۹۳
- جدول ۴-۲۰ توزیع نظرات در مورد مفید بودن استفاده از ضبط صوت به اندازه یادداشت برداری ۹۴
- جدول ۴-۲۱ توزیع نظرات درباره خلاصه کردن مطلب درسی برای درک مفهوم به زبان خود در هنگام مطالعه درس ۹۴
- جدول ۴-۲۲ توزیع نظرات درباره تکرار با صدای بلند و یا تکرار با عبارات خود در هنگام مرور مطالب درسی ۹۵
- جدول شماره ۴-۲۳ توزیع نظرات درباره به یاد نداشتن مطالب مورد مطالعه درسی ۹۵
- جدول ۴-۲۴ توزیع نظرات درباره استفاده از تصاویر چارت ها و نمودار ها برای یادگیری مطالب درسی ۹۶
- جدول شماره ۴-۲۵ طبقه بندی گویه های پرسشنامه برای سنجش مهارت برنامه ریزی (فراشناخت)..... ۹۷
- جدول ۴-۲۶ توزیع نظرات درباره شروع مطالعه، از دشوارترین درس یا موضوعی که کمترین علاقه را به آن دارند ۹۷
- جدول ۴-۲۷ توزیع نظرات درباره بیان مطلب برای دیگری در هنگام مرور درس ۹۸
- جدول ۴-۲۸ توزیع نظرات درباره دو ساعت مطالعه و انجام تکالیف در منزل ، به ازای ، هر یک ساعت حضور در کلاس ۹۸
- جدول شماره ۴-۲۹ توزیع نظرات درباره استفاده از جدول زمانی مطالعه هفتگی برای تعیین ساعات خاص مطالعه هر درس ۹۹
- جدول شماره ۴-۳۰ توزیع نظرات درباره مشخص کردن دقیق ساعات مطالعه در منزل یا در کلاس درس و ساعات مربوط به اوقات فراغت ۹۹
- جدول ۴-۳۱ طبقه بندی گویه های پرسشنامه برای سنجش مهارت کنترل و نظارت (فراشناخت) ۱۰۰
- جدول شماره ۴-۳۲ توزیع نظرات درباره تمرکز حواس فرا گیران ۱۰۱
- جدول شماره ۴-۳۳ توزیع نظرات درباره نداشتن تمرکز حواس در کلاس درس ۱۰۱

- جدول شماره ۴-۳۴ توزیع نظرات دربارهٔ انجام دادن تکالیف دروس دیگر، در کلاس درس ۱۰۲
- جدول شماره ۴-۳۵ توزیع نظرات دربارهٔ آشنایی با ساعات اوج توانایی جسمی و ذهنی خود
- برای مطالعه ۱۰۲
- جدول شماره ۴-۳۶ توزیع نظرات دربارهٔ طرح سوالاتی از متن درس در هنگام مرور
- مطلب درسی ۱۰۳
- جدول شماره ۴-۳۷ توزیع نظرات دربارهٔ پرسیدن مطالب خلاصه شده و سوالات درسی از خود، در پایان مطالعه درس ۱۰۳
- جدول شماره ۴-۳۸ توزیع نظرات ارتباط ساعت شماطه دار با بیدار شدن از خواب در صبح زود ۱۰۴
- جدول شماره ۴-۳۹ توزیع نظرات ارتباط مستقیم چگونگی استفاده از وقت با میزان موفقیت در تحصیلات ۱۰۴
- جدول شماره ۴-۴۰ مهارت های تکرار و مرور برای کل دانش آموزان ۱۰۶
- جدول شماره ۴-۴۱ توصیف مهارت های بسط و گسترش معنایی کل دانش آموزان ۱۰۷
- جدول شماره ۴-۴۲ توصیف مهارت سازمان دهی کل دانش آموزان ۱۰۸
- جدول شماره ۴-۴۳ توصیف مهارت های کنترل و نظارت کل دانش آموزان ۱۰۹
- جدول شماره ۴-۴۴ توصیف مهارت های کنترل و نظارت کل دانش آموزان ۱۱۰
- جدول شماره ۴-۴۵ نتایج آزمون (Mann Whitney) در ارتباط با تکنیکهای یادگیری و مدیریت بر زمان در چارچوب گروههای آزمایشی و گواه ۱۱۲
- جدول شماره ۴-۴۶ نتایج آزمون ناپارامتری کروسکال و الیس در ارتباط با تکنیکهای یادگیری و مدیریت بر زمان برای مقایسه چهار کلاس اول و دوم ۱۱۴
- جدول شماره ۴-۴۷ گروه آماری کلاسهای اول در دو گروه ۱۱۶
- جدول شماره ۴-۴۸ آزمون لونز برای برابری واریانس ها در کلاسهای اول در دو گروه ۱۱۶
- جدول شماره ۴-۴۹ آزمون T برای تساوی میانگین نمرات پیش آزمون نمونه ها در کلاس های اول در دو گروه آزمایش و گواه ۱۱۷
- جدول شماره ۴-۵۰ گروه آماری کلاسهای اول در دو گروه ۱۱۸
- جدول شماره ۴-۵۱ آزمون لونز برای برابری واریانس ها در کلاسهای دوم تجربی در دو گروه ۱۱۸
- جدول شماره ۴-۵۲ آزمون T برای تساوی میانگین ها در کلاسهای دوم تجربی در دو گروه ۱۱۸
- جدول شماره ۴-۵۳ گروه آماری برای دو گروه آزمایشی و گواه ۱۱۹
- جدول شماره ۴-۵۴ آزمون لونز برای برابری واریانسها در دو گروه آزمایشی و گواه ۱۱۹
- جدول شماره ۴-۵۵ آزمون T برای تساوی میانگین های دو گروه ۱۲۰

- جدول شماره ۴-۵۶ گروه آماری برای کلاسهای اول آزمایشی و اول گواه ۱۲۱
- جدول شماره ۴-۵۷ آزمون لونز برابری واریانس ها در کلاسهای اول در دو گروه ۱۲۱
- جدول شماره ۴-۵۸ آزمون T برای تساوی میانگین ها در کلاسهای اول دو گروه ۱۲۱
- جدول شماره ۴-۵۹ گروه آماری برای کلاسهای دوم تجربی آزمایشی و گواه ۱۲۲
- جدول شماره ۴-۶۰ آزمون لونز برابری واریانس ها در کلاسهای دوم تجربی دو گروه ۱۲۲
- جدول شماره ۴-۶۱ آزمون T برای تساوی میانگین ها در کلاسهای دوم تجربی دو گروه ۱۲۳
- جدول شماره ۴-۶۲ گروه آماری برای اختلاف نظرات پیش آزمون و پس آزمون
- گروههای آزمایشی و گواه ۱۲۴
- جدول شماره ۴-۶۳ آزمون لونز برای برابری واریانس ها ۱۲۴
- جدول شماره ۴-۶۴ آزمون T برای اختلاف میانگین نمرات پیش آزمون و پس آزمون در
- گروههای آزمایشی و گواه ۱۲۴
- جدول شماره ۴-۶۵ گروه آماری برای اختلاف نمرات پیش آزمون و پس آزمون
- کلاسهای اول گروه های آزمایشی و گواه ۱۲۵
- جدول شماره ۴-۶۶ آزمون لونز برای برابری واریانس ها ۱۲۵
- جدول شماره ۴-۶۷ آزمون T برای اختلاف میانگین نمرات پیش آزمون و پس آزمون
- کلاسهای اول گروه آزمایشی و گواه ۱۲۶
- جدول شماره ۴-۶۸ گروه آماری برای اختلاف نمرات پیش آزمون و پس آزمون در
- کلاس های دوم تجربی دو گروه ۱۲۷
- جدول شماره ۴-۶۹ آزمون لونز برای برابری واریانس ها ۱۲۷
- جدول شماره ۴-۷۰ آزمون T برای اختلاف میانگین نمرات پیش آزمون و پس آزمون
- در کلاسهای دوم گروه آزمایشی و گروه گواه ۱۲۷
- فصل پنجم :
- جدول شماره ۵-۱ توصیف مهارت های ۵ گانه در کسل دانش آموزان ۱۳۴

فهرست شکل و نمودار

فصل دوم :

- شکل ۱-۲ میزان یادگیری بر حسب زمان ۴۱
- شکل ۲-۲ نوعی پیش سازمان دهنده برای درس ادبیات ۵۱

فصل چهارم :

- شکل ۱-۴ تکرار و مرور ۱۰۶
- شکل ۲-۴ بسط و گسترش ۱۰۷
- شکل ۳-۴ سازماندهی ۱۰۸
- شکل ۴-۴ برنامه ریزی ۱۰۹
- شکل ۵-۴ کنترل و نظارت ۱۱۰

چکیده:

این پژوهش برای بررسی تاثیر برنامه ریزی تحصیلی بر پیشرفت درسی دانش آموزان دختر دبیرستانی منطقه ۳ آموزش و پرورش شهر تهران انجام گرفته است. به لحاظ تعداد بالای دانش آموزان جامعه آماری، دو آموزشگاه با هدف بررسی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال اول و دوم در درس زیست شناسی انتخاب شدند. معیار انتخاب دبیرستانها عبارتند از:

دبیرستانهایی که دبیر زیست شناسی سال اول و دوم تجربی آنها یک نفر باشد، دبیران زیست شناسی هر دو دبیرستان حداقل ۱۰ سال سابقه کار داشته باشند یا از نظر سابقه کار مشابه باشند، دانش آموزان سال اول براساس نمرات تست ریون و معدل کل سوم راهنمایی و دانش آموزان سال دوم تجربی براساس نمره سالانه درس زیست شناسی سال اول، قابل یکسان شدن باشند.

حجم نمونه آماری، با روش نمونه گیری تصادفی طبقه بندی شده، ۱۲۴ نفر انتخاب گردید. این حجم نمونه برای دستیابی به یکسان سازی (معیار سوم انتخاب) از بین ۶۲۸ نفر دانش آموز سال اول و دوم تجربی دو دبیرستان، انتخاب شد و بر اساس نسبت مساوی به دو گروه ۶۲ نفره تقسیم گردید که شامل ۶۲ نفر در گروه آزمایشی و ۶۲ نفر در گروه گواه می شود. در هر کدام از این دو دبیرستان، ۳۱ نفر از پایه اول و ۳۱ نفر از پایه دوم دسته بندی شدند. سپس از دو گروه آزمایشی و گواه، پیش آزمونی از درس زیست شناسی به عمل آمد.

پس از این آزمون، تکنیکهای یادگیری و مدیریت زمان، به دو صورت آموزش مستقیم و به وسیله دفترچه راهنمای تکنیکهای یادگیری و مدیریت زمان، به گروه آزمایشی، آموزش داده شد و از آنها خواسته شد، تکنیکها را در مطالعه کتابهای درسی به ویژه کتاب زیست شناسی به کار ببرند.

بعد از سه ماه با استفاده از یک پس آزمون پیشرفت تحصیلی به صورت چهار گزینه ای از درس زیست شناسی ، میزان یادگیری هر دو گروه اندازه گیری شد . مقایسه میانگین ها در سطح معنی داری ($\alpha = 0/05$) نشان داد که آموزش این تکنیکها به صورت حضوری و به کمک دفترچه راهنما ، یادگیری دانش آموزان از خواندن محتوای کتاب زیست شناسی را پس از مدت سه ماه افزایش داده است. مقایسه میانگین پیشرفت تحصیلی گروههای آزمایشی و گواه در قبل و بعد از آموزش تکنیکها نیز ، نشان می دهد که در سطح ($\alpha = 0/05$) پیشرفت تحصیلی گروههای آزمایشی که تکنیکهای یادگیری و مدیریت زمان را آموزش دیده اند ، افزایش یافته است .

فصل اول :

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

اعتبار یافته های تحقیق و قابلیت تعمیم نتایج آن مشروط بر پی ریزی طرح مناسب تحقیق است. این طرح براساس روشهای علمی هماهنگ با موضوع پژوهش و اهداف تحقیق تبیین می شود.

سازمان دهی مراحل تحقیق براساس نوع تحقیق و فرضیات آن شکل می گیرد. بیان روشن و دقیق طرح تحقیق، به عنوان نمای کلی و منسجمی از پژوهش، اهداف و چارچوب فعالیتها و روشهای اجرای تحقیق را مشخص می کند.

در این فصل، ابتدا به بیان مسئله تحقیق پرداخته می شود. در تشریح ابعاد موضوع تحقیق، فرآیند شناخت و تاثیر تکنیکها و راهبردهای یادگیری بر پیشرفت درسی دانش آموزان، از دیدگاه فلاسفه و متخصصان، مورد بررسی قرار می گیرد.

در ادامه، اهداف تحقیق، سوالات پژوهشی و فرضیه تحقیق بیان می شود. در انتهای فصل، متغیرهای تحقیق تعریف شده و پیشینه تحقیق در ایران ارائه می گردد.

۲-۱ بیان مسئله

پیشرفت تحصیلی یکی از سازه هایی است که عوامل گوناگونی در آن موثر است. این عوامل را می توان به دو طبقه کلی تحت عنوان عوامل فردی و آموزشی تقسیم نمود. میرکمالی [۲۴]. عوامل فردی، مواردی از قبیل: خلاقیت، هوش، انگیزش، ویژگیهای شخصیتی و سبکهای یادگیری را دربرمی گیرد، در حالیکه عوامل آموزشی به ارائه خدمات آموزشی در جهت کنترل، هدایت، نظارت، ارزشیابی و بازدهی آموزشی معطوف است. علاقه بند [۱۸]

در شناسایی عوامل فردی موثر بر پیشرفت تحصیلی نیز، سوالات گوناگونی مطرح می شود و خلاء نظریه عمیقی در این زمینه مشاهده می شود. زیرا برخی از نظریه پردازان از جمله بلوم بر این عقیده اند که عوامل فردی از قبیل تفاوتهای فردی هیچگونه ارتباطی را با پیشرفت تحصیلی نشان نمی دهند. اگر سیستم آموزشی یادگیری در حد تسلط، ارائه کند آنگاه میزان اثر گذاری تفاوتهای فردی به حداقل می رسد. بلوم [۵].

برخی دیگر معتقدند که تفاوت‌های فردی در میزان پیشرفت تحصیلی بسیار موثر است و توجه نمودن به این گونه تفاوتها می تواند مدیران آموزشی را یاری نماید تا بازدهی آموزشی را به حداکثر امکان افزایش دهند. نظریه های جدید روانشناسی بیش از آنچه که هوش و استعداد‌های ذاتی را عامل یادگیری بدانند، اعمال شناختی و فراشناختی قابل آموزش را عامل مهم یادگیری میدانند. اکنون متخصصان یادگیری معتقدند که بسیاری از این مهارت‌های موثر در یادگیری را میتوان به فراگیران آموزش داد. سیف [۱۳].

بحث یادگیری به عنوان یکی از اساسی ترین وجوه تمایز انسان با سایر حیوانات همواره مورد توجه محققین بوده است و از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. با ظهور روانشناسی شناختی، این روند، وارد مرحله جدیدی گردید و حیطة بررسی یادگیری از تعامل صرف محرک و پاسخ، فراتر رفته و مباحثی چون شناخت و فرآیندهای ذهنی و شناختی را نیز در بر گرفت.

در عرصه مباحث و تحولات شناختی، انقلابی عظیم و بنیادی در یادگیری پدید آمد. در دیدگاه فراشناخت، یادگیری در درون فراگیر صورت می گیرد و لذا یاد گیرنده به عنوان یک عامل پویا و فعال، با مباحث درگیر شده و با آگاهی از مهارت‌ها، تکنیکها و منابعی که لازمه عملکرد مؤثر در یک تکلیف یادگیری است و با مهار عوامل اجرایی و خود نظم دهی و مدیریت زمان، برای انجام موفقیت آمیز تکلیف خود، در فرآیند یادگیری اقدام می کند.

به موازات افزایش توجه به نظریات شناختی یادگیری، بحث تکنیک‌های یادگیری توجه نظریه پردازان شناختی نگر را به خود معطوف نمود. با توجه به کاستیهای آموزش و پرورش (معلم محور) این فکر بوجود آمد که می توان با تکیه بر فرآیندها و راهبردهای یادگیری شناختی و با محور قرار دادن " شیوه های یادگیری " به جای " شیوه های یاد دهی " تحولی در آموزش و پرورش بوجود آورد.

بنابر این بحث تکنیک‌های یادگیری که از بطن نظریات شناختی جوشیده بود به بار نشست و در راستای گردشی تاریخی، از آموزش معلم محور به سمت آموزش دانش آموز محور، اهمیتی ویژه پیدا کرد و به بحث عمده روانشناسان شناختی و متخصصین علوم تربیتی تبدیل شد با توجه به اینکه یادگیری فرآیندی است که هر فرد در سراسر عمرش با آن سر و کار دارد و محدود به

دوران تحصیل نیست ، لذا شناختن ساز و کارهای مناسب برای آموزش تکنیکهای یادگیری و مدیریت زمان در طول مقاطع تحصیلی مختلف مناسب به نظر می رسد .

لازم به ذکر است که اکثر دانش آموزان مقطع دبیرستانی در ایران ، معمولاً" در مطالعه و فراگیری مطالب درسی با مشکلاتی نظیر حجم زیاد مطالب هر درس ، تعدد کتابهای درسی در هر پایه تحصیلی ، استفاده از روشهای آموزش سنتی و عدم استفاده از روشهای تجربی مواجه هستند . آشنایی ناکافی فراگیران با فنون مطالعه و یادگیری مستقل و مدیریت زمان ، باعث افت تحصیلی و عدم پیشرفت تحصیلی آنها می شود . طوسی [۱۷] .

۳-۱ تشریح ابعاد موضوع

فرآیند شناخت از دیرباز ذهن بشر را معطوف به خود کرده است و همواره یکی از مباحث عمده در نزد دانشمندان ، بخصوص فلاسفه بوده است . البته در زمانهای قدیم به مقتضای الگوی فکری آن دوران که غلبه ذهنیت بر عینیت بوده است، مبحث شناخت و مسائلی نظیر آن نیز از منظری کاملاً" ذهنی گرایانه مورد بحث و بررسی قرار می گرفت .

در دوران پس از سقراط ، گروهی ظهور کردند که آنها را شکاکان می نامیدند و معروفترین آنان مردی به نام پیرهون بود، پیرهون شناخت را به هیچ وجه امکان پذیر نمی دانست زیرا، معتقد بود که ابزار شناخت حس و عقل است و این دو همواره دچار خطا می شوند . پس شناخت هم همواره خطاپذیر و غیرقابل اعتماد است . مطهری [۲۱] .

در مقابل این گروه ، فیلسوفانی نظیر افلاطون (۳۴۷ - ۴۲۷ ق. م) و ارسطو (۳۲۲ - ۳۸۴ ق. م) قرار دارند. در واقع ، نظر افلاطون و ارسطو از ماهیت دانش ، روندی در فلسفه ایجاد کرده است که تا به امروز دوام آورده است . افلاطون معتقد بود که دانش ارثی است و لذا آن را یک جزء طبیعی ذهن آدمی می دانست . به باور افلاطون ، آدمی از راه اندیشیدن درباره محتوای ذهن خود کسب دانش می کند. از سوی دیگر، ارسطو، معتقد بود که دانش نتیجه تجربه حسی است و ارثی نیست .

اگر چه افلاطون معتقد بود که دانش ارثی است و ارسطو می گفت که دانش از تجربه حسی به دست می آید ، هر دو اندیشه معرف خردگرایی بودند . زیرا هر دو فیلسوف معتقد بودند که ذهن در کسب دانش بطور فعال عمل می کند. هرگنهان والسون [۲۶].

با توجه به مطالب بیان شده ، می توان افلاطون را خردگرای فطرت نگر و ارسطو را خردگرای تجربی نگر به شما آورد . [۲۶]

قرنها پس از مرگ ارسطو ، دکارت (۱۶۵۰ - ۱۵۹۶) با نگاهی تردید آمیز به پژوهشهای فلسفی ، باعث بوجود آمدن اولین جرقه های تجدید حیات علمی رنسانس گردید و با ادای جمله معروف " من می اندیشم ، پس وجود دارم " سنگ بنای پژوهش علمی به معنای تجربی آن را بنا نهاد .

کانت (۱۸۰۴ - ۱۷۲۴) را می توان پیش آهنگ روانشناسی خبر پردازی نوین و علم شناختی دانست . [۲۶]

در این خط سیر پر فراز و نشیب با ظهور مکتب روانشناسی گشتالت در قرن بیستم که می توان آن را سر دسته نظریه های شناختی یادگیری به شمار آورد ، تاکید بر فرآیندهای ذهنی و شناختی در امر یادگیری وارد حیطه جدیدی شد .

در طول دهه های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ ، مک کله لند و رامهارت ، نظریه پردازش توزیع موازی را که نظریه جدیدی نسبت به دستگاه شناختی است مطرح کردند . بر طبق این نظریه ، مغز انسان یا ذهن ، در هر لحظه به بیش از یک فرآیند پردازش مشغول می باشد و این پردازش در چند مرحله مختلف صورت می گیرد .

به این ترتیب انسان با استفاده از راهبرد ها می تواند میزان درک مفاهیم ، دقت و سرعت را بهبود ببخشد . براساس پژوهشهای سالهای اخیر این نظریه به صورت " نظریه یادگیری خود نظم جویی " مورد توجه قرار گرفته است . این نظریه که یک فرآیند تعاملی پیچیده است ، مؤلفه های یادگیری خود نظم دهی شناختی و انگیزشی را در بر می گیرد . خدایپناهی و همکاران [۷] .